

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

OILAVIY NIZOLAR VA ULARNING TAVSIFI

N.Djuxonova

FarDU Psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

A. Qovlonbekov

Psixologiya yo‘nalishi magistranti

Annotasiya:

Ko'pchilik uchun ajralish dushmanlikdan, yoqtirmaslikdan, aldashdan va ularning hayotini qoraytirgan narsalardan xalos qiladi. Albatta, bu ham salbiy oqibatlariga olib keladi. Ular ajralishlar, bolalar va jamiyat uchun har xil. Ajralishda eng zaif tomon odatda bolalari bo'lgan ayoldir. U ko'proq asab-psixiatrik kasalliklarga moyil odam.

Kalit so‘zlar: oila, muammoli vaziyatlar, mojaro, pozitsiya, er-xotin, bolalar, ajralish, jamiyat, salbiy oqibatlar, kontrast, ota-ona, qiyinchilik.

FAMILY CONFLICTS AND THEIR DESCRIPTION

Teacher of the Department of Psychology

Dzhukhonova Nohida Hayotjonovna

Master's degree in psychology A. Kavlonbekov

ABSTRACT: For many, divorce is free from enmity, dislike, deception and what has darkened their lives. Of course, this also has negative consequences. They are different for divorces, children and society. The weakest side in divorce is usually the woman with children. He is more nervous-a person prone to psychiatric disorders.

Keywords: family, problematic situations, conflict, positions, spouses, children, divorce, society, negative consequences, contrast, parents, difficulty.

Muxtaram yurtboshimiz tashabbuslari bilan 2.07.2018 yildagi “Ijtimoiy reabilitatsiya qilish va moslashtirish, shuningdek, oilaviy-maishiy zo‘rlik ishlatishning oldini olish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

to‘g‘risida”gi PQ-3827-son qarori imzolandi¹. Unga ko‘ra ijtimoiy reabilitatsiya qilish va moslashtirish, shuningdek, oilaviy-maishiy zo‘rlik ishlatishning oldini olish tizimini takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlari etib belgilandi:

-o‘z joniga qasd qilishga moyil xulq-atvorni hamda jamiyatdagi va oiladagi ma‘naviy-axloqiy muhitga salbiy ta‘sir ko‘rsatuvchi boshqa holatlarni kuzg‘ata oladigan oilaviy va shaxslararo nizolarning, depressiv vaziyatlarning erta oldini olish, shuningdek, ushbu jarayonda keng jamoatchilik ishtirok etishini ta‘minlash;

- nizoli vaziyatlarning erta oldini olishga, eng avvalo, “xavf ostidagi guruh”da bo‘lgai shaxslar va oilalarni aniq maqsadda qo‘llab-quvvatlash orqali ijtimoiy reabilitatsiya qilish va moslashtirish tizimini takomillashtirishga fuqarolik jamiyati institutlarini keng jalb qilish;

- nizoli vaziyatlar, shu jumladan oilaviy-maishiy zo‘rlik ishlatish sabablarini, o‘z joniga qasd qilish kayfiyatini qo‘zg‘atadigan omillarni aniqlash hamda o‘rganish, ularni bartaraf etish choralari ko‘rish;

- jamiyatda oilaviy-maishiy tushdagi zo‘rlik ishlatishning har qanday ko‘rinishiga nisbatan, birinchi navbatda, yaqin qarindoshlar tomonidan murosasiz munosabat muhitini, shu jumladan jazo muqarrarligini ta‘minlash, og‘ir ijtimoiy ahvoldagi shaxslarni qo‘llab-quvvatlash orqali qaror toptirish;

- jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni oshirish, oilaviy va shaxslararo munosabatlar sohasida qonuniylikni mustahkamlash, ijtimoiy reabilitatsiya qilish va moslashtirish jarayonlariga daxldorlik hissini kuchaytirish. Nizo oilada va boshqaruvda ham yuzga keladi. “Nizo – bu o‘zaro kelishmovchilik yoki qarama – qarshilik, dushmanlik, adovat orqasida tug‘ilgan holat, munosabat; ihtilof, nifoq”.

Oiladagi nizolarning turlari. Nizolarning eng keng tarqalgan tasnifi:

1. Konstruktiv to‘qnashuvlar. Turli sabablarga ko‘ra bunday to‘qnashuvlar mavjud, ammo ularning yechimi ikkala uzumchiga qoniqish hissi tug‘diradi, boshqacha qilib aytganda, bu o‘zaro kelishmovchiliklarni hal qilish uchun kelishuvga aylangan. Bu yosh oilada yoki uzoq yillar tajribaga ega oilada nizo bo‘ladimi, natijasi doimo gullab yashnaydi.

2. Yomon nizolar. Bunday to‘qnashuvlar juda xavflidir, chunki ularning natijasi ikki tomonni qoniqtirmaydi va ko‘p yillar davomida davom ettirishga, nikohlari bilan qoniqish hisini kamaytirishga, uzoq vaqt yoqimsiz depozit qoldirib ketishga

¹ https://www.norma.uz/oz/qonunchilikda_yangi_oilaviy_va_shaxslararo_nizolarni_oldini_olish_kuchaytiriladi

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

majbur qiladi. Bunday to'qnashuvlarning tez-tez takrorlanishi ajralishga olib kelishi mumkin.

Oilaviy mojaro yuzaga kelishining sabablari bor ko'p miqdorda, chunki nikoh nafaqat qo'shma uyni saqlash va farzand ko'rish, balki ularning istaklarini ro'yobga chiqarish, ehtiyojlarini qondirish va baxtli yashash istagini ham o'z ichiga oladi. Erkak va ayol turmush qurishni davom ettirish orqali hayotlarini yaxshilashni xohlaydigan odamlar bo'lib qolmoqdalar. Biroq, nizolar, turmush o'rtog'i qarama-qarshi yoki turli xil qarashlarga, istaklarga, manfaatlarga, ehtiyojlarga va boshqalarga qarshi to'qnashuv yuzaga kelganda paydo bo'ladi. Er-xotin o'rtasidagi janjallarning tez-tez sabablari quyidagilardir:

Turmush o'rtoqlardan birining mastligi.

Oilaviy hayotni o'tkazish bo'yicha qarashlarning farqi.

Zino.

Turmush o'rtoqlarning xudbinligi.

Haddan tashqari rashk.

Sheriklarga nisbatan hurmatsizlik.

Qondirilmagan ehtiyojlar.

Turmush o'rtoqlardan birining bolalarni tarbiyalashda yoki hayotni boshqarishda ishtirok etmasligi.

Ma'lumki yuqoridagi sabablarning qaysi biridir ko'proq foizni qaysi biridir kamroq foizni tashkil etadi, lekin baribir o'z o'rnida oilaviy konfliktlarni vujudga keltirmoqda

Oilaviy nizolarning eng xarakterlilaridan biri bu er va xotin o'rtasidagi nizolardir. Xo'sh, eng ezgu niyatlar bilan bir-birlarini sevib oila qurgan yoshlar nega oila qurishgandan keyin ularning o'zaro munosabatlarida nizo-janjallar ro'y beradi? Ular nima uchun urushadilar? Umuman er-xotinlik hayotida nizolarsiz, urush-janjalarsiz ham yashasa bo'ladimi? Bu kabi savollarni yana ko'p davom ettirish mumkin. Xalqimizda bir gap bor: oshsiz uy bo'lishi mumkin, lekin nizosiz uy bo'lmaydi. Faqat, nizoning nizodan farqi bor. Bu haqda quyida batafsil to'xtalib o'tamiz.

Haqiqatdan ham ilk bolalikdanoq ko'plab ertaklar eshitib, keyinchalik o'zlari ham ularni turli kitoblardan o'qib o'sgan yoshlar o'zlarining bo'lajak oilaviy hayotlarini adekvat tasavvur eta olishlari mushkul. Chunki ertaklarda ham, kinofilmlarda ham qahramonlar bir-birlariga yetishgunlariga qadar ne-ne mashaqqatlarni, zahmatlarni boshlaridan kechirib, bu yo'lda duch kelgan qora kuchlarni yengib, oxir-oqibatda visolga erishadilar, el-u yurtga «qirq kecha-yu

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

qirg kunduz to'y berib, murod-maqсадlariga erishadilar». Deyarli barcha ertaklar, filmlar. ayniqsa, bizning yoshlarimiz, qizlarimiz sevib tomosha qiladigan hind Filmlari, aksariyat hollarda shu tariqa yakun- lanadi. Bunga sizlar ham ko'p martalab guvoh bo'lgansiz- lar.

Bundan tashqari aksariyat niuvaffaqiyatli oilalarda tarbiya topgan yigit-qizlar o'z ota-onasi oilasini, ularning turmush tarzini, bir-birlarga nisbatan bo'lgan o'zaro munosabatlarini va qator shu kabilarni o'zlarining bo'lajak oilaviy havotlari uchun ideal deb olishadi va ular ham oila qurishganlaridan so'ng o'g'il bolalar xuddi o'z otasidek va qizlarimiz o'z onalaridek «ota», «опа», «er», «xotin» bo'lishni orzu qiladilar. Chunki ular o'z ota-onalari misolida, bir-birlariga nisbatan salbiy munosabatda boiuvchi, bir-birlari bilan nizolashib turuvchi er-xotin- larni ko'rmaganlar. Mabodo bunday vaziyatlar va nizolar yuzaga kelib qolgudek bo'lsa ham ularning ota-onalari bu holatni farzandlariga sezdirmaslikka harakat qiladilar. Bundan tashqari ommaviy axborot vositalari orqali namunaviy ahil, baxtli oilalar haqida berib boriladigan materiallarda ham aksariyat hollarda er-xotinlik munosabatlarini bir yoqlama, faqat yaxshi tomondan ko'rsatish an'analari mavjud. Bularning hammasi yoshlarda oilaviy hayot haqida bir yoqlama ijobiy tasavvurlarning shakllanishiga asos bo'ladi.

Shunday ertakmonand tasavvurlar, orzular og'ushida oila qurgan yoshlar, o'zlarining oilaviy hayotlarida dastlabki muam- molarga duch kelishlari bilanoq, ularning oilaviy hayotlari o'zlari kutganlaridek bo'lmayotganligi, turmush o'rtog'ini tan- lashda «xato qilganligi», ular oldingi (to'ydan oldingi) holatiga nisbatan ma'lum darajada (albatta) «salbiy» tomonga o'zgarib qolganligi kabilarni «tushuna» boshlaydilar. Shuningdek, yosh oilada er-xotinlarning o'zaro munosabatlari rivojlanishining o'ziga xos qonuniyatlari, ayniqsa, yosh o'zbek oilasida uning etnik, hududiy xususiyatlaridan kelib chiqqan holda yosh kelin va kuyovning yangi ijtimoiy sharoitlarga moslashishi jarayoni bilan bog'liq qiyinchiliklar er-xotin munosabatlarida nizoli vaziyatlar va nizolarni yuzaga keltirishi mumkin.

Afsuski, bunday jarayonlar deyarli har bir oila uchun muqarrar bo'lgan va aksariyat yoshlar oila qurish arafasida o'z nikohlaridan kutmagan jarayonlardir. Xo'sh bu jarayonlar, ya'ni er-xotin nizolari kerakmi? Ular er-xotinning o'zaro munosabatlariga qay darajada ta'sir etadi? O'tmish donishmandaridan biri haqli ravishda er-xotin nizola- rini garmdoriga qiyoslagan ekan. Garmdori achchiq, lekin u me'yorda bo'lsa ishtahani ochadi, me'yoridan ortib ketsa, og'iz, lab, tilni kuydirishi, noxush hissiyotlarni yuzaga keltirishi mumkin. Nizoli vaziyatlar har

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

qanday oilada u yoki bu darajada yuzaga keladi. Oila qanday bo'lishidan qat'i nazar nizolar- dan mutlaqo xoh (himoyalangan, kafolatlangan) bo'la olmaydi. Chunki oiladagi shaxslararo munosabatlar odatda nizosiz bo'lmaydi. Bu nizolar ma'lum darajada er-xotin munosabatlarini rivojlantiruvchi katalizator vazifasini o'taydi. Lekin nizo- ning nizodan farqi bor. Ular kelib chiqishi, tashqi ifodalanishi, takrorlanib turish tezligi (soni) va nihoyat oqibatlariga ko'ra bir-birlaridan farqlanadi. Biror-bir maxsus mezon yo'qki, shunga asosan nizolarning qaytalanishi, kuchi, darajasi va boshqa ma'lumotlari (ko'rsatkichlari)ni aniq belgilab berish (olish) mumkin bo'lsa. Bunda hamma narsa subyektning o'ziga, uning shaxsiy, psixologik xususiyatlariga, yoshiga, jinsiga, uning qo'yilishiga, nizoning qanday idrok qilinishi va boshqa omillarga bog'liq bo'iadi. Ma'lumki, bir-birlariga aynan o'xshash, mos ikki odamning bo'lishi mumkin emas, chunki shaxs va uning individualligi takrorlanmasdir. Shunday ekan ikki va undan ortiq shaxsdan (individ)dan tashkil topgan oila ham ikki, uch karra takrorlanmasdir. Bir oila uchun me'yorida bo'lgan shaxslararo munosabatlar tizimi, ikkinchi bir oilaga mutlaqo mos kelmasligi, yoki biron-bir oila uchun u qadar ahamiyatga ega bo'lmagan nizo va uning sababi boshqa oila a'zolarining o'zaro munosabatlarida jiddiy oqibatlar olib kelishi mumkin va hokazo. Shunday ekan jamiki oilalarga xos bo'lgan nizolar va ularning sabablarini yagona bir o'lcham yoki xarakteristika bilan ko'rsatib berish masalasi ham mantiqqa to'g'ri kelmaydigan ishdir. Lekin turli toifadagi oilalarni o'rganish, ular a'zolarining o'zaro munosabatlarini taqqoslash va shu kabilar asosida ayrim nisbiy xulosalarga, mulohazalarga kelish mumkinki, shu nisbiy- likdan har bir odam o'zi uchun nisbatan «tegishli» xulosalar chiqarib olishi lozim bo'iadi. Shuning uchun, biz quyida oilaviy munosabatlar, oiladagi nizolar haqida fikr yuritish ekan- miz, ularning barcha oilalarga mutlaq tegishli bo'lishligini (ekanligini) da'vo qilolmaymiz. Quyidagilar ham bizning nisbiy mulohazalarimizdir.

Ajratuvchi nizolarda ularning yuzaga kelishiga asos bo'lgan muammo va uning yechimi er-xotinlardan birining manfaatiga qaratilgan bo'iadi. Bunday nizolarda bir tomon manfaatining hal etilishi ko'pincha, ikkinchi tomon manfaatining boy berishi hisobiga amalga oshadi. Masalan, erni yoki xotinni shaxsan o'zi uchun biron nima xarid qilishi, erning yoki xotin- ning ishi tufayli, o'zbek oilasi uchun xarakterli bo'lgan nizolar- dan bo'lmish er yoki xotinning qarindosh-urug'lari bilan bo'ladigan munosabatlar tufayli yuzaga keladigan nizolar shular jumlasiga kiradi. Bunday nizolarning hal qilinishi, ya'ni bir tomon manfaatlarining qondirilishi

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

ko'pchilik holatlarda ikkinchi tomon manfaatlarining boy berilishi hisobiga amalga oshadi. Bunday vaziyatlarda manfaati boy berilgan tomonda norozilik, e'tiroz saqlanib qoladi va bu keyinchalik yana kuchayib navbatdagi nizoni yuzaga kelishiga asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ajratuvchi nizolarda, nizo hal etilgani bilan, nizoli vaziyat saqlanib qolaveradi.

Shuningdek, ajratuvchi nizolar ularni yuzaga keltirgan sabablar bevosita er-xotinlarning o'zaro munosabatlari doirasi- dan tashqaridagi omillarga ham bog'liq bo'iadi. Ularning sababchilari va ishtirokchilari ham ba'zan er-xotindan tashqari uchinchi odam bo'lishi mumkin, ularning hal etilishi ham er-xotinlarning o'zlarigagina emas, baiki shu uchinchi (boshqa) odamga bog'liq bo'iadi. Bularning oqibatida nizolarni yanada kuchayishi, sonining ortishi kuzatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Anikeeva N.P. "Jamoada ruhiy muhit". Toshkent, "O'qituvchi", 1993.
2. Oila axloqi va odobi. Uzaqov X., E. G'oziev, A. Oripova T; 1995 - 200 b.
3. Солиев, Ф. С., Абдуллаева, А. Р., & Джухонова, Н. Х. (2019). Формирование психологической культуры и этноценностных ориентаций студенческой молодежи. In *Психологическое благополучие современного человека* (pp. 334-339).
4. Djuxonova N. X., Mamajonova SH. Mahalla-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashning muhim omili sifatida //innovatsii v pedagogike i psixologii. – 2021. – Т. 4. – №. 7.
5. Исакова, М. Т. "Эмпирическое исследование взаимосвязи отношения личности к здоровью с индивидуально-динамическими характеристиками." П 86 Психология управления персоналом и экосистема наставничества в усло-виях изменения технологического уклада. Вторая международная научно (2021): 544.
6. Исакова М. Т. Современное образование (узбекистан) //современное образование (узбекистан) Учредители: Общество с ограниченной ответственностью" Центр инновационных технологий". – №. 8. – С. 45-52.
7. Исакова, М. Т. Современное образование (узбекистан). современное образование (узбекистан) Учредители: Общество с ограниченной ответственностью" Центр инновационных технологий", (8), 45-52.
8. Isaqova M. T. Etnopsixologiya //Toshkent: Iqbol-Turon. – 2007.

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

9. Ostanakulov A.D The history and role of Islam and psychology in the education system in Central Asia. ResearchJet Journal of Analysis and Inventions <https://RESERCHJET.ACADEMIASCIENCE.ORG> ISSN: 2776-0960 Impact Factor: 7.655 V O L U M E 2, I S S U E 4, A P R I L - 2 0 2 1
10. Rustamovna A. A. et al. Ethnopsychological features of the preparation of student girls for family life //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 5. – С. 974-979.
11. Rustamovna, Abdullaeva Arofat, and Djukhonova Noxida. "Ethnopsychological features of the preparation of student girls for family life." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.5 (2021): 974-979.
12. Rustamovna, A. A., & Noxida, D. (2021). Ethnopsychological features of the preparation of student girls for family life. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(5), 974-979.
13. Джухонова Н. Подготовка учащихся к семейной жизни как психолого-педагогическая проблема //ББК Ю953. – 2020. – С. 68.
14. Джухонова, Н. "Подготовка учащихся к семейной жизни как психолого-педагогическая проблема." ББК Ю953 (2020): 68.
15. Джухонова, Н. (2020). Подготовка учащихся к семейной жизни как психолого-педагогическая проблема. ббк ю953, 68.
16. Djuhonova N. PREPARING STUDENTS FOR FAMILY LIFE AS A PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEM //Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества. – 2020. – С. 68-71.
17. Djuhonova, N. "PREPARING STUDENTS FOR FAMILY LIFE AS A PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEM." Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества. 2020.
18. Djuhonova, N. (2020). PREPARING STUDENTS FOR FAMILY LIFE AS A PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEM. In Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества (pp. 68-71).
19. Джухонова Н. Х., Иброхимов Д. ЭТНОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ДЕВУШЕК-СТУДЕНТОК К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 829-835.

Proceedings of International Congress on “Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences”

Hosted Online from Los Angeles, California, USA on February 10th, 2023.

www.conferencezone.org

20. Джухонова, Нохида Хаётжоновна, and Дониёр Иброхимов. "ЭТНОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ДЕВУШЕК-СТУДЕНТОК К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ." *Scientific progress* 2.4 (2021): 829-835.
21. Джухонова, Н. Х., & Иброхимов, Д. (2021). ЭТНОПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ДЕВУШЕК-СТУДЕНТОК К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ. *Scientific progress*, 2(4), 829-835.
22. Abdukadirova L. Y., Mirzajonova E. T. The importance of reading competencies in the context of the “industry 4.0” industrial revolution //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – С. 205-210.
23. Abduqodirova L. Y., Sobirova A. IQTIDORLI O‘QUVCHILARDA SAMARALI KOPING XULQ-ATVORNI SHAKLLANTIRISH MAMLAKAT INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 1357-1363.
24. Abduqodirova, L. Yu, and Aziza Sobirova. "IQTIDORLI O‘QUVCHILARDA SAMARALI KOPING XULQ-ATVORNI SHAKLLANTIRISH MAMLAKAT INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA." *Academic research in educational sciences* 3.5 (2022): 1357-1363.
25. Abduqodirova, L. Y., & Sobirova, A. (2022). IQTIDORLI O‘QUVCHILARDA SAMARALI KOPING XULQ-ATVORNI SHAKLLANTIRISH MAMLAKAT INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA. *Academic research in educational sciences*, 3(5), 1357-1363.